

Rautalammin sukuhaara: Lauri Heikinpoika Waris s.1635 Rautalampi Istunmäki, k.1697 Rautalampi, Töckerönmäki, Siikakoski 1. Puoliso 1666 Barbro Laurintytär Närhi s.noin 1640 Rautalampi, Närhinsalo, Kuuslahti 4, k. 1713 Rautalampi. Töckerönmäki, Siikakoski 1.

Asuivat alkuun Istunmäellä ja muuttivat Kuhjolle vuosiksi 1684–1694. Tässä vaiheessa he muuttivat Töckerönmäen Siikakoskelle. Heistä alkoi ns. Töckerönmäen Waristen sukuhaara, josta tuli Rautalammin Waristen toinen pääsukuhaara. Eero Varis, Istunmäen Warikset 1500–1700- luvulla.

Viitasaaren- Pihtiputaan Waristen sukuhaara: Matti Heikinpoika Waris s.noin 1677 Viitasaari Kolima, k.1717 Viitasaari, Pihtipudas. Puoliso Helga Laurintytär Ikäheimonen.

Henkikirjojen mukaan v.1694 ja v.1707 oli isäntänä Varis-talossa Pihtiputaalla, jolloin tulovuosi voisi olla juuri tuo 1694. Kirkonkirjat puuttuvat tuolta ajalta. Matista alkaa nykyisen Pihtiputaan sukuhaara. Vanhan Viitasaaren historia s.310–312.

Ilomantsin sukuhaara: Viitasaaren Koliman kylästä Kolimajärven rannalta Waristen kantatilalta nuorempien poikien oli etsittävä oma asuinpaikka. Niinpä Heikki Heikinpoika Waris s.n.1630 vaelsi Keski-Suomesta itään ja asettui Liperin Pielisjoen kylään Sihtalanmäelle. Hänen nuorin poikansa oli Paavo Heikinpoika Waris s. noin laskennallisesti 1665 Liperi, Pielisensuu, k. 8.1.1727 Ilomantsi, Sonkaja 1, Variksela. 1.puoliso N.N. k. Ilomantsi, Sonkaja, 2.puoliso Ilomantsi Eeva Nylander s. noin 1680, k. 1730 Ilomantsi, Maukkula.

Vuonna 1696 kirjattiin Ilomantsin Sonkajaan ensimmäinen luterilainen asukas Paavo Heikinpoika Waris tilalle Variksela 1. Hänestä alkaa Ilomantsin sukuhaara.

Mitkä tekijät ja tapahtumat ovat voineet olla syynä yllä mainittuihin muuttoihin noin 1694–96?

1. Ortodoksien joukkopako Venäjälle: Stolbovan rauha 1617 oli merkittävä rajapylväs, jossa vuosisatainen ortodoksien yhteys ortodoksiseen Venäjään katkesi, kun liityttiin luterilaiseen Ruotsiin. Tämä johti karjalaisten ortodoksien joukkopakoon Venäjälle 1600-luvun aikana. Tämä johti tilojen autioitumiseen Karjalan alueella.
2. Savolaiset pakenivat veroja ja sotaväenottoja itään.
3. Koettelemusten kausi: Euroopan kylmä ilmastovaihe. v.1693 korjattiin niukka sato, jolloin pettu ja jäkäläruoka oli otettava ravinnon jatkeeksi. Vuosina 1694–96 olivat pahimmat katovuodet, joista 1696 oli kaikkein ankarin katovuosi ja silloin esim. Viitasaarella kuoli yli kolmannes väestöstä. Vuonna 1698 saatiin jo sitten hyvä sato, jos siemenviljaa oli käytössä.
4. Tilan yleensä peri vanhin poika ja nuoremmille pojille perheineen ei jäänyt elinmahdollisuuksia samalla tilalla. Piti hakea riittävän toimeentulon turvaavaa uutta asuinpaikkaa perheelle.

Lähteet: Vanhan Viitasaaren historia, Erkki Markkanen. Suur-Ilomantsin historia, Ismo Björn

Johtopäätös: Syy näihin Varis-suvun muuttoihin ja uusien sukuhaarojen syntyyn johtunee joko yhdestä tai useammasta yllä mainitusta tekijästä, mutta painavimpana syynä lienee ollut akuutti katovuosista johtuva nälkä.

Sukuseuran hallituksen jäsenten Paavo Variksen ja Hannu Huikurin Varisten historian johtopäätöksiä Joensuussa 10.12.2025.